

Till Fysiska Föreningens i Lund 100-årsjubileum

Leide, Arvid
Published in: Kosmos
1972
Link to publication
Citation for published version (APA): Leide, A. (1972). Till Fysiska Föreningens i Lund 100-årsjubileum. <i>Kosmos</i> , <i>49</i> , 97-104.
Total number of authors: 1

General rights
Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.

 • You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain

 • You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: https://creativecommons.org/licenses/

Take down policy If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Download date: 18. Dec. 2025

Till Fysiska Föreningens i Lund 100-årsjubileum

En historik

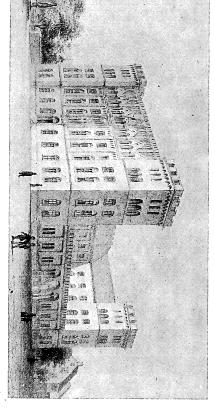
seenden ingressen till en ny tid i de akademiska vid universiteten och dock bildade den i flera av-Få känner numera till 1853 års examensstadga studierna. Dittills hade den gamla Philosophiae Candidatexamen i stort sett behållit sina former mänbildningen stod som det främsta målet, anfrån 1700-talet. Receptiviteten premierades, allalla ville ha examinationsrätt — växte och ledde talet ämnen inom fakulteten — vilkas företrädare dieplugg fick ersätta vetenskapliga studier. Untill ett ytligt mångläseri, där mekaniskt kompendervisningen dominerades fortfarande av det tin som det viktigaste ämnet. Den obligatoriska examen hade sedan 1797 börjat betygsättas och föregick disputationen och ingick i kandidatlatinskrivningen, examen stili pro gradu, som klassiskt-humanistiska bildningsidealet med laexamen, fick han möjlighet att utdela tre laudatur tilldelats dubbelt poängvärde. Då professorn i och fick ett otillbörligt starkt inflytande på exalatin även hade ett betyg att sätta i den muntliga

1853 års examensstadga blev betydelsefull i 1853 års examensstadga blev betydelsefull i olika avseenden. Bland annat och främst sökte den motverka mångläseriet genom att kräva koncentration och fördjupning av studierna, den innebar vidare en begynnande uppluckring av den klassiska hegemonien och — vilket var mest

själv skulle ha författat sin avhandling och själv skulle ha författat sin avhandling och själv skulle försvara den utan presidium av någon akademisk lärare. Detta ansågs som ett synnerligen hårt krav, och pessimister fruktade, att disputationer och promotioner skulle upphöra. Så allvarligt blev det icke, men antalet magistrar minskade kraftigt. Vid promotionen 1859 intäffade det t. ex. att antalet jubelmagistrar blev betydligt större än antalet nypromoverade.

avdelningar, av vilka den första med fem obli man fylla genom att dela kandidatexamen i två gatoriska s. k. tvångsämnen, latin, grekiska, filosofi, historia, matematik (eller något natur studenter, vi här kommer att syssla med, valde tade ämnen, i vilka han borde fördjupa sig. De bildningen. I den andra avdelningen fick studenvetenskapligt ämne) skulle svara för allmänmen det uppstod svårigheter då den skulle prakgruppen matematik, astronomi, fysik och kemi ten välja en av fyra grupper sinsemellan besläktiskt tillämpas, och den blev hårt kritiserad. De självständiga studier, men de naturvetenskapligt siets nivå och fick en god plattform för sina mera examens första hälft nå betydligt över gymnahumanistiskt intresserade kunde i sitt arbete med På papperet tedde sig den nya ordningen god Det förstnämnda kravet på fördjupning sökte

97

Akademiska föreningen, Lund

inriktade kom sent fram till sina ämnen och fick då praktiskt taget börja om från början.

äldre studenter frivilligt åtog sig för att hjälpa de åtskilliga exempel på det uppoffrande arbete som ten fick ensam eller med hjälp av äldre kamrater sig inom deras ram, men de var icke lättillgängnus och sändes upp till kanslern för ytterligare strävade efter att förnyelsen icke endast skulle söka tränga in i sitt ämne. Memoarerna innehåller ledande kurser fanns icke, utan den unge studenkursen såtillvida, att uppgifterna i examen höll granskning. Föreläsningarna begränsade i regel nödvändig för att ge landet bättre utbildade des genom diarier som kontrollerades av dekagenom föreläsningar, publika och privata, starkt arbetet. All undervisning hade hittills skett gälla den yttre organisationen utan även det inre liga för nybörjare. Studiehandledning och ininriktade på tentamen och examen. De redovisaämbetsmän i statlig och kyrklig tjänst, och man den förnyelse av kandidatexamen, som ansägs Reformen blev dock ett steg i rätt riktning mot

En sådan rent privat hjälp hade således ägt rum redan före den nu omtalade reformen, men kravet på koncentration och fördjupning liksom

> att vid sina möten se närvarande dessa målsmän det nöje och den nytta föreningen skulle hava av ledamöter och uppvaktades vördsamt av ordtaga sig några aggressiva eller stötande former. terna var angelägna om att missnöjet icke skulle inom föreningens område». vid universitetet av de vetenskaper som ligga De akademiska lärarna i matematik, fysik och till dessa föreningars uppkomst, men studenofficiella undervisningen var en bidragande orsak nödvändigt, att hjälpen blev mindre tillfällig. Ett också på bättre effektivitet i studierna gjorde det astronomi kallades mycket högtidligt till hedersicke förnekas att ett visst latent missnöje med den des efter deras behov och leddes av dem. Det kan akademiska lärarna som startade dem, de formavar en. Det var studenterna själva och de yngre och dess föregångare den matematiska av 1862 mycket viktigt inslag kom genom dessa ämnesföranden och sekreteraren »under uttryckande av föreningar, av vilka fysiska föreningen av 1871

moment i den mera elementära kursen och hjälpa de unga genom att belysa vissa intrikata sig i spetsen för en nybildad förening. Den skulle von Zeipel, vilken som adjunkt kommit från Uppsala 1861. Det var han som sammankallade spriddhet som fästats vid honom, var åldrig och de många anekdoter om originalitet och tanksannolikt från Uppsala. Professorn i matematik matematiskt intresserade studenter och ställde tidvis tjänstledig. Som vikarie hade han Victor matiska 1862. Impulsen till denna senare kom från 1858 och följdes som nämnts av den mateträden ägde rum två gånger i månaden. Den bildades ett särskilt fysiskt sällskap). Sammani Lund, C. J. D^{son} Hill, bekant icke minst för första ämnesföreningen i Lund var den botaniska tioner omfattade alla de reala ämnena (först 1887 liga Studentsällskapet, som med sina olika seklerna och redan 1853 bildades Naturvetenskap-Uppsala reagerade snabbast på de nya signa-

August Wijkander

som normalt inslag värdefullt att det efter ett matematiskt ser rades på detta sätt. förvånande stor proce tokollen omtalar vilk manträde fick kamrat perioder i två gruppe ningen, som bedrevs namnen på dem som fattat eller letat upp gaste programpunkt grund för ett matem Medlemmarna sände forskningen. Man pr själv och sina kamre genom att träna dem tematiska tidskrifter uppsatser i tidskrifter ningar och översikter med en levande veter de kursbundna förel hjälpa de mera avar

första våning och äg sydöstra hörnrummet gånger i månaden i sekreterare. Förening centen i fysik Bengt valde en gemensam medlemmar, 19 stycke găng och matematik förande och studeran geometri A. V. Bäck Fysiska Föreningen. som den behöll till net Matematisk-Fysi 1 att en gemensam för arbete med den mate eningen. Den begärde Den 6 oktober 187

visningen.

om föreningens område». 1 universitetet av de vetenskaper som ligga t vid sina möten se närvarande dessa målsmän e akademiska lärarna i matematik, fysik och za sig några aggressiva eller stötande former. s efter deras behov och leddes av dem. Det kan r en. Det var studenterna själva och de yngre h dess föregångare den matematiska av 1862 t nöje och den nytta föreningen skulle hava av randen och sekreteraren »under uttryckande av tronomi kallades mycket högtidligt till hedersna var angelägna om att missnöjet icke skulle l dessa föreningars uppkomst, men studenliciella undervisningen var en bidragande orsak ce förnekas att ett visst latent missnöje med den ademiska lärarna som startade dem, de formaceningar, av vilka fysiska föreningen av 1871 cket viktigt inslag kom genom dessa ämneslamöter och uppvaktades vördsamt av orddvändigt, att hjälpen blev mindre tillfällig. Ett kså på bättre effektivitet i studierna gjorde det

a Studentsällskapet, som med sina olika sek-; många anekdoter om originalitet och tankna och redan 1853 bildades Naturvetenskapg i spetsen för en nybildad förening. Den skulle m Zeipel, vilken som adjunkt kommit från ivis tjänstledig. Som vikarie hade han Victor riddhet som fästats vid honom, var åldrig och nnolikt från Uppsala. Professorn i matematik atiska 1862. Impulsen till denna senare kom ån 1858 och följdes som nämnts av den matersta ämnesföreningen i Lund var den botaniska älpa de unga genom att belysa vissa intrikata ppsala 1861. Det var han som sammankallade iden ägde rum två gånger i månaden. Den mer omfattade alla de reala ämnena (först 1887 oment i den mera elementära kursen och atematiskt intresserade studenter och ställde Lund, C. J. D^{son} Hill, bekant icke minst för ldades ett särskilt fysiskt sällskap). Samman-Uppsala reagerade snabbast på de nya signa-

August Wijkander

genom att träna dem i problemlösning men även själv och sina kamrater om den internationella som normalt inslag i den akademiska undervärdefullt att det efter några år officiellt upptogs ett matematiskt seminarium, pedagogiskt så rades på detta sätt. Initiativet innebar fröet till förvånande stor procent av medlemmarna aktivenamnen på dem som lyckades med lösningen. En tokollen omtalar vilka uppgifter som gavs och manträde fick kamraterna brottas med dem. Profattat eller letat upp och till ett kommande sam-Medlemmarna sände in uppgifter, som de förperioder i två grupper med olika svårighetsgrad. ningen, som bedrevs energiskt och under vissa gaste programpunkten var dock problemlösgrund för ett matematiskt bibliotek. Den viktitematiska tidskrifter och inköpte böcker som forskningen. Man prenumererade på några maningar och översikter, genom referat av aktuella med en levande vetenskap. Genom sammanfattde kursbundna föreläsningarna och få kontakt hjälpa de mera avancerade att komma utanför uppsatser i tidskrifterna sökte man informera sig

som den behöll till 1888; då det ändrades till net Matematisk-Fysiska Föreningen, ett namn i att en gemensam förening bildades under namarbete med den matematiska, vilket resulterade eningen. Den begärde omedelbart ett nära samsydöstra hörnrummet i Akademiska Föreningens sekreterare. Föreningen skulle sammanträda två centen i fysik Bengt Göransson som v. ordgeometri A. V. Bäcklund som ordförande, dovalde en gemensam styrelse med docenten i medlemmar, 19 stycken, var närvarande, och man Fysiska Föreningen. Ett osedvanligt stort antal gånger i månaden i L:a Societetssalongen, det förande och studerande August Wijkander som gång och matematik varannan. Några andra första våning och ägna sig åt fysik varannan Den 6 oktober 1871 bildades den fysiska för-

> ändringar i arbetsprogrammet diskuterades icke. angiva rubriken. Ibland har man hänvisat till en ställena.» Till opponenter hade utsetts August söka i den kemiska verksamheten i kontaktnenter som hölls 1871. Studeranden A. V. Tidtag — har gjort det lätt för sig genom att endast protokollen, finner man många intressanta ningen att disputationen skulle följts av flera, till denna kraft i den galvaniska kedjan vara att Borås) erbjöd sig försvara tesen: »Liksom i den blom (senare rektor vid tekniska läroverket i disputation med preses, respondent och oppoönskat närmare upplysning om en regelrätt rat, så har den nu kommit bort. Så skulle man bilaga för utförliga referat, men om den existeföredrag, men sekreterarna — med några undanicke veta något om argumenten. Det var me-Wijkander och Bengt Göransson, men man får den elektromotoriska kraften, så torde upphovet termoelektriska kedjan värmet är upphovet till Arbetet togs mycket seriöst. När man studerar

Protokollen innehåller många namn. Där är de som troget betalat sin terminsavgift och närvarit vid sammanträden, som hållit ett och annat föredrag eller innehaft en post i styrelsen. Men framför andra bör man nämna tre namn på män som haft den största betydelsen för kontinuiteten i arbetet och som sporrat kamraterna genom sitt eget intresse. Det är August Wijkander, Janne Rydberg och Anders Rosén.

men den blev ensam.

Wijkander var född 1849, blev student i Lund 1868 och medlem i matematiska föreningen 1869. Redan 1870 valdes han till sekreterare och var en av dem som arbetade för en sammanslagning av föreningarna i matematik och fysik. Han blev sekreterare även i den gemensamma föreningen 1871 och satte sin prägel på arbetet under de kommande åren. Han disputerade i Uppsala 1872, deltog i den svenska polarexpeditionen och övervintrade på Spetsbergen 1872–73, där han

Janne Rydberg

år var han ordförande, en post som han skötte dragshållare och deltagare i diskussioner. I sju hållande och livgivande kraft, ivrig som före-10 år i Fysiska Föreningen var han en sammanmånga organisationskommittéer. Under sina nalman och riksdagsman och som medlem av ändringen till teknisk högskola. Han gjorde en niska läroanstalt och blev dess rektor efter omakademien 1881 och flyttade till Göteborg, utavhandlingar. Hemkommen blev han docent i gjorde omfattande fysikaliska och meteorolostorartad insats som läroboksförfattare i fysik nämnd till professor i fysik vid Chalmers tekfysik och meteorologi i Lund 1873. Han lämnade vilkas resultat han sedan publicerade i en rad med pondus och auktoritet. både för läroverk och universitet, som kommugiska mätningar samt norrskensobservationer,

man, som talade om sina avsikter, och Rydberg skyldighet att träda i pension. Han var ej den andra saker. År 1889 blev fysikprofessorn K. A. av sådana positiva inslag utan ännu tydligare V. Holmgren 65 år och fick rättighet men ej helt måste koncentrera sin uppmärksamhet på konsekvensen av, att han under vissa perioder genom det stillestånd i föreningsarbetet, som blev hans betydelse för föreningen framgår icke endast redogörelser för sina egna undersökningar. Men med referat och föredrag, ofta med preliminära han ordförande och ca 50 gånger framträdde han tjänstledighet från professuren. I 42 terminer var varit medlem sedan 1874 och sekreterare sedan hannes Robert (Janne) Rydberg, född 1854, som kunna söka professuren som eventuellt kunde bli måste se till att få sina arbeten avslutade för att 1915, då han på grund av sjukdom måste söka 1876. Han fortsatte som ordförande ända till Hans efterträdare som ordförande blev Jo-

undersökningar, 1887 hade han fått understöd Redan 1885 hade han inlett sina spektral-

> mättnad på undervisning. antal föreläsningsserier, temporärt en viss överkandidat- och licentiatexamen och med ett ökat av att den officiella undervisningen intensifieraser man ett långsamt avtynande, kanske en följd men efter införandet av 1891 års examensordning mat intresse och ett relativt stort medlemsantal, kunna besätta styrelseposterna. På hösten 1888 under vissa perioder hejda föreningsarbetet. Så säkerställa sin prioritet. Det var ett intensivt sina resultat och — som det senare visade sig av Vetenskapsakademien och i november 1888 kom verksamheten åter i gång med ett uppdämtagare icke var tillräckligt stort för att man skulle arbete som tog hela hans tid. Det satte spår : berömda föredrag inför föreningen, formulera liksom även under våren 1888, då antalet delhölls under hela 1887 endast ett sammanträde var han så pass färdig att han kunde hålla sitt des med obligatoriska laborationer både för föreningens protokoll genom att dämpa och

förande, docenten Torsten Brodén (sedermera väcktes den till nytt liv med Rydberg som ordunder åren 1896 och 1897 låg verksamheten helt syssla med föreningen hade han dock icke, och stå kvar att han lät sig omväljas. Någon tid att som 75-åring begärde sitt avsked. Redan 1895 sattes för en så kraftig och enhällig anmodan at nere. Först 1898, sedan anmälningstiden gått ut, relse begärt att få avgå som ordförande men ut hade Rydberg i en skrivelse till föreningens styden kom också ganska oväntat, då Holmgren konkurrens, som kunde komma plötsligt, och undersökningar avslutade inför en professorstidigare och måste se till, att få sina påbörjade Rydberg var nu i samma situation som en gång fram en yngre forskare, men han var ovillig professor borde ha en moralisk plikt att släppa kolleger inom konsistoriet talade för att en åldrig avgå. Han utsattes för en viss press, och några Man väntade på att professor Holmgren skulle

Irotokou ni

Syriphia Forming

It Protokotlet från föregånde som lätte som godkande.

Hand & Found From & A. Stain, H. & Hombach S. France des och uppläste revoisordenatiele, hvenst tran I shapema och bibliotiket von i Julgadi skick Jan på nevikremas Trustyskan meddelade

prema at grundarmen Hraije sanskeld a westift alenghas at formen n= a-m skay von en diffu dubeleile Theibra. In for dubelline in her imme men vaier med itomorpin monde , tuparte reductation of sino understroninga haller deries of 2-oll 3-dubble house De Fro. D. Launin hur duchange. ammenas imie- spetetra. Hoarje amme. It. Soc. Dr Rydburg redog

sevier in generam tot seven now bridge, a dubbettunier of oformormide blag orn a of motionaide blag orn alfu on finites ordningsautumne i serieu och a, stantu, af horbes It ar gemensom för aua att fundstarnen fam Abersfru no = m, co, 2 - m. Um terrutanten a later under tormer. nivers vaidet for vigling du (prop. mot a

träde måndagen den 5 novem Fysiska Föreningens samman Protokoll från Matematiska-

den framgång, h fessor vid institu och docenten A professor i mate I sin kamp fö

låg i den ring

uingens protokoll genom att dämpa och ıa besätta styrelseposterna. På hösten 1888 e icke var tillräckligt stort för att man skulle m även under våren 1888, då antalet delr vissa perioder hejda föreningsarbetet. Så e som tog hela hans tid. Det satte spår i ställa sin prioritet. Det var ett intensivt resultat och — som det senare visade sig nda föredrag inför föreningen, formulera ıan så pass färdig att han kunde hålla sitt etenskapsakademien och i november 1888 tt den officiella undervisningen intensifieranan ett långsamt avtynande, kanske en följd nad på undervisning. l föreläsningsserier, temporärt en viss överefter införandet av 1891 års examensordning lidat- och licentiatexamen och med ett ökat intresse och ett relativt stort medlemsantal, med obligatoriska laborationer både för verksamheten åter i gång med ett uppdämunder hela 1887 endast ett sammanträde

1 en yngre forskare, men han var ovillig. 1. Han utsattes för en viss press, och några e Rydberg i en skrivelse till föreningens sty-175-åring begärde sitt avsked. Redan 1895 e begärt att få avgå som ordförande men utersökningar avslutade inför en professorsgare och måste se till, att få sina påbörjade essor borde ha en moralisk plikt att släppa eger inom konsistoriet talade för att en åldrig an väntade på att professor Holmgren skulle ande, docenten Torsten Brodén (sedermera ktes den till nytt liv med Rydberg som ordz. Först 1898, sedan anmälningstiden gått ut, ler åren 1896 och 1897 låg verksamheten helt la med föreningen hade han dock icke, och kvar att han lät sig omväljas. Någon tid att es för en så kraftig och enhällig anmodan att kurrens, som kunde komma plötsligt, och berg var nu i samma situation som en gång kom också ganska oväntat, då Holmgren

> Shitoteen oid Matuaatike-Yusha Shiniayaa hammaatira da mondagaa dan 5 noo. 1889

Il Protokodus från föregående sommanträde upplävte som opdkeåndes.

(2. Sasom rupa erredlemmar instendra forfannes Har Hand C. F. Lunaström S. N. Staine, H. R. Hombaile, C. Sashgren tamo K. G. L. Staine, H. R. Hombaile, C. Sashgren tamo

des set uspelate survivalusaciels, hieral tranque, act setemtes set uspelate survivalusaciels, hieral tranque, act setemtrapena och bibliotekil (10) i "ulgset theck, hraden foreni". Don på avortrenas truttyskan muddelade afgålnde sen:

Fre Is havin but debange.

I've Is havin but debange redogionde for de vigtigaste remeaten af sina understenringa of see premedunnenas binie- speksta. Hrazie dunne spektrum vinnetralle serie af zell. 3- dabba binie set finnes alter den
skery och en deffes dubbellete. The in activi hraringningtus for dubbi fringenas bomponente är kondene for kumudunn ball, med stomformete in konde kanbelle grupprima af grundammen krage kanbelle mit han absortmidtift alterifas af formeln n= a - (n + m); den n vi

inverse ordat for orglang den (not not not organization) on inverse ordat for orglang den (not not orangenization) on inverse ordanises multiples of as general or a sing or a discussion also server in general for serie, for these of komponentime for a dispetition of obvious for series for a general des instruments decides its komponent des instruments decides its komponent des instruments decides its komposition affects affect des instruments and the proposition of the series des instruments of the series of the se

ath fundament han Aberified n = m,+c,2 - (m+c,2 - Later

Protokoll från Matematiska-Fysiska Föreningens sammanträde måndagen den 5 november 1887

> man in vasiera i statut ibi on, erhalle man una serier, horthe afren tustua atministree nos achadimicaclematron du art de starbaste of alla _ Sociedaget vigitu med tohill one technique.

belli oen teekminger. f t. St. Teden de lângt framskeidet atte frê fragrammet lyptagna årendena ej alla hunna scharibles; lypshöte en del af dens til naste bannmanträde, och við forandem upplötte moter.

G. S. Harman.

Upplace on gothert

Vin Ray change

ammannovemprofessor i matematik i Lund) som v. ordförande
och docenten August Uppmark (sedermera professor vid institutet i Alnarp) som sekreterare.
I sin kamp för professuren hade Rydberg icke
den framgång, han hade hoppats på, och orsaken

låg i den ringa uppskattning, som de båda

svenska sakkunniga visade för hans huvudarbete, de spektroskopiska, som de icke ville erkänna som fullgoda meriter för en professur i experimentell fysik, då de i stor utsträckning byggde på andras mätningsresultat. Rydberg placerades i 3:e rummet. Han överklagade och lyckades

Anders Rosén

man spåra det i protokollen. Under de båda terstriden tog hela hans tid och ännu en gång kan professor och institutionsföreståndare. Den bittra och placerades i första rummet. Professuren gick med stöd av utlåtanden från utländska fysiker minerna 1900 hölls icke ett enda sammanträde. honom ändå förbi. I stället utnämndes e. o. provända stämningen i fakultet och konsistorium fessorn A. V. Bäcklund 1900. Rydberg blev e. o.

ciationsteori, och i matematik gjorde han sina magnetiska ljusteorin och för Arrhenius' dissostora resultaten i den samtida vetenskapen. Det som en kunnig och mångintresserad föredragsstyrelseledamot på olika poster men framför alli gjorde en mycket värdefull insats som mångårig matik 1884 och blev lektor i Malmö 1892. Han nuens på Fysicum 1880, disputerade i mateoch skolvärlden. Han var född 1859, blev amabåda tidigare och mindre känd utanför föreningen och Cantors mängdlära. kamrater bekanta med bl. a. quaternionerna var han som först redogjorde för den elektromarna har haft samma iver att framlägga de hållare. Knappast någon av de äldre medlemvar Anders Rosén, mindre dominerande än de Det tredje namnet bland föreningens ledare

stedt, observator och sedan professor i Dorpat återbördad som professor i Stockholm, bekant nomerna på olika ledande poster. Anders Lindeningsarbetet, och man finner de unga astrodå i föreningen av Folke Engström, observator genom sin epokgörande insats som försäkringsken spelade astronomin en viktig roll inom föroch tit. professor i Lund. 76 och sedan v. ordförande och ordförande till 1879, då han flyttade till Dorpat. Han avlöstes teoretiker och organisator, var sekreterare 1873-Vid sidan om den rena matematiken och fysi-

Granqvist (sedermera professor i Uppsala), en bestånd och utveckling bör nämnas Gustaf Bland andra namn av betydelse för föreningens

> nytt liv 1933. rande, då föreningen efter en paus väcktès till Osvald Lundquist, som inträdde som ordfö-Janne Rydberg av sjukdom tvingades avgå, Siegbahn som övertog ordförandeskapet sedan samma goda egenskap 10 år senare, Manne son (sedan lektor i Borås och riksdagsman) med föredragsreferat under 1890-talet, Edvard Björnsklar och energisk sekreterare med förträffliga

matiska föredragen får här träda åt sidan. sig ha bestående värde. Ämnena för de matearbeten som enligt den senare utvecklingen visat den samtida fysiken, som särskilt fångade intresdragen. Man vill gärna veta vilka ämnen inom tioner, problemlösning. Av särskilt intresse för har redan nämnts, referat, föredrag, demonstra-Vad sysslade man med under alla dessa år? Det set och vidare, om man observerade sådana en eftervärld är att se valet av ämnen för före-

som energikälla, tills vidare åtminstone, borde och explosionsmotorn gjorde maskinen värdelös hur arbetet och experimenten fortskred. Oljan åtskilliga gånger höra, framför allt av Wijkander mannens framtidsdrömmar, och föreningen fick sig vid denna tid mycket av den berömde landskonstruktionen av solmaskinen. Man väntade studier över solstrålningen och den beundrade nen och variationerna i dygnets längd, för hans Novelty eller ens för propellern utan för hans i det nordamerikanska inbördeskriget, för hans Ericsson, icke för hans Monitor eller hans insats rent vetenskapliga avhandlingar om jordrotatiodet intresse som alla visade för kapten John Bland de tidigare arbetena frapperas man av

beundrades för sin experimentskicklighet men holm och fysiker i Vetenskapsakademien. Han flytelserik, var Eric Edlund, professor i Stockstor veneration, på sin tid högt ansedd och in-En annan vetenskapsman som omfattades med

Fysiska Institutionen, Lund,

elektriciteten, den mindre än åtta gång mål för referat ocl betydelse för förkla unipolär induktion, var fångad av tidsb värmeekvivalenten Peltiers fenomen, be genom arbeten öv vid sidan om utvecl

decennierna.

synpunkter och en samling nu förå i dagens fysik». Ha skilliga föredrag me 1892 redogöra för A gren och citerade e Det var Rosén, son blev basen för den k Clausius, Berthelot, forskningen vilse oc klarıngen av elektro elektrolysen och äv Låt oss nu lämna Mycken uppmär

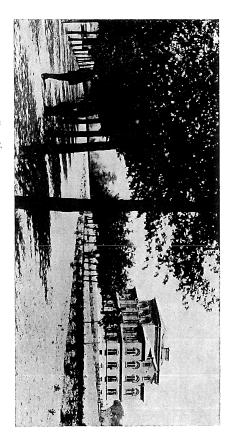
hade blick för den

h energisk sekreterare med förträffliga gsreferat under 1890-talet, Edvard Björns-lan lektor i Borås och riksdagsman) med goda egenskap 10 år senare, Manne n som övertog ordförandeskapet sedan Rydberg av sjukdom tvingades avgå, Lundquist, som inträdde som ordfödå föreningen efter en paus väcktes till 1933.

slade man med under alla dessa år? Det an nämnts, referat, föredrag, demonstraproblemlösning. Av särskilt intresse för värld är att se valet av ämnen för före-Man vill gärna veta vilka ämnen inom ntida fysiken, som särskilt fångade intresvidare, om man observerade sådana som enligt den senare utvecklingen visat bestående värde. Ämnena för de matetföredragen får här träda åt sidan.

d de tidigare arbetena frapperas man av resse som alla visade för kapten John n, icke för hans Monitor eller hans insats ordamerikanska inbördeskriget, för hans veller ens för propellern utan för hans tenskapliga avhandlingar om jordrotatioh variationerna i dygnets längd, för hans över solstrålningen och den beundrade aktionen av solmaskinen. Man väntade denna tid mycket av den berömde landsns framtidsdrömmar, och föreningen fick ga gånger höra, framför allt av Wijkander, betet och experimenten fortskred. Oljan plosionsmotorn gjorde maskinen värdelös nergikälla, tills vidare åtminstone, borde iga.

nnan vetenskapsman som omfattades med meration, på sin tid högt ansedd och inrik, var Eric Edlund, professor i Stockoch fysiker i Vetenskapsakademien. Han ades för sin experimentskicklighet men

Fysiska Institutionen, Lund, 1886

var fångad av tidsbetonade hypoteser och kom vid sidan om utvecklingen. Han är mest bekant genom arbeten över induktion, särskilt s.k. unipolär induktion, som han ansåg vara av stor betydelse för förklaringen av den atmosfäriska elektriciteten, den elektriska etern, elektrolys, Peltiers fenomen, bestämning av den mekaniska värmeekvivalenten och mycket annat. Icke mindre än åtta gånger var Edlunds arbeten föremål för referat och föredrag under de första decennierna.

Mycken uppmärksamhet ägnade man åt elektrolysen och även här sysslade man i åt-skilliga föredrag med teorier, som icke stått sig. Det var Rosén, som intresserade sig för denna gren och citerade en tysk professors suck »förklaringen av elektrolysen är den svåraste frågan i dagens fysik». Han refererade i olika föredrag en samling nu föråldrade teorier av Pfaundler, Clausius, Berthelot, Helmholtz men kunde också 1892 redogöra för Arrhenius' doktorsarbete, som blev basen för den kommande utvecklingen.

Låt oss nu lämna dessa ämnen, där föråldrade synpunkter och felaktiga tankegångar fört forskningen vilse och behandla frågan, om man hade blick för den inneboende bärkraften hos

nya upptäckter, som visat sig riktiga och värdefulla. Svaret måste bli jakande. Ett exempel är det fenomen som går under namnet Dopplers princip, så som det tedde sig såväl inom akustik som optik. Särskilt det optiska fenomenet, som gav möjlighet att mäta himlakropparnas rörelse längs synlinjen till jorden, var fascinerande; man följde utvecklingen och refererade arbeten av astronomerna Secchi, Vogel, Zöllner och Huggins.

av den vetenskapliga världen. Först sedan Maxett par föredrag av Rosén 1884, som för första av en tysk professor Tumlirz 1883 blev grund för sida och utförligt förklarat hans idéer, började sedan andra vetenskapsmän trätt upp vid hans gången 1873 men mottogs med stor tveksamhet magnetiska ljusteori. Den publicerades första experiment omtalades redan samma år i Lund, elektriska svängningar 1885, och dessa viktiga gången gjorde medlemmarna bekanta med Maxde vinna erkännande. En sådan förklarande bok wells egna föreläsningar publicerats 1881 och utförlig beskrivning genom ett föredrag av fullständigt igenom efter Hertz' försök med wells imponerande tankeskapelse. Teorien slog Granqvist. också av Rosén, och fick några år senare en Ett annat exempel utgör Maxwells elektro-

Ytterligare exempel utgör arbetet i Tyskland och USA med konstruktionen av dynamomaskiner och av elektrisk energiöverföring i stor skala. Granqvist höll 1889–1893 en serie föredrag över det tekniska problemet och kunde 1891, samma år som man utförde den uppseendeväckande överföringen av elektrisk energi med trefasström från vattenfallet Lauffen till det 175 km avlägsna Frankfurt a. M., hålla föredrag om händelsen och låta kamraterna ta del av kopplingsschemat.

En särskild plats måste man tillmäta Janne Rydberg som föredragshållare. Även han kunde

tion on seeing a beau

andra vetenskaper. Under hans sista år fick hans bildning, arbetsmetoder och resultat även inom möjligheten av att tillämpa fysikens begreppsborde vara en centralvetenskap och diskuterade av tanken, att fysiken såsom läran om energien hans inställning till sin vetenskap; han fångades eningen. Man kan se en förskjutning med åren i piska resultaten framlade han först inför föreller just hade avslutat. De viktiga spektroskogörelser för de undersökningar, han höll på med grundämnenas system men framför allt redoskaper, samband mellan atomvikt och atomtal, mellan enkla ämnens fysiska och kemiska egengälla enhetssystem, universella enheter, samband principiell och djupgående karaktär. Det kunde tydlig uppsats, men oftast var hans ämnen av ämnen alltmera naturfilosofisk karaktär. ibland referera någon, som man nu tycker, obe-

Åren omkring sekelskiftet med upptäckten av de många olika slagen av strålning ledde fysiken in i en ny tid, som väl avspeglades inom föreningen. Utvecklingen av arbetet med elektronteorien, med Röntgenstrålar, radioaktivitet, katodstrålar och kanalstrålar följdes noggrant, framför allt av Björnsson, och gav ämnen för åtskilliga föredrag och referat. Manne Siegbahn informerade på våren 1914 om» Moderna undersökningar över Röntgenstrålar» och inledde därned sitt framgångsrika arbete inom detta fält.

Då Rydberg 1915 drog sig tillbaka från ordförandeposten övertogs den av Siegbahn. Tack vare den intensifierade officiella undervisningen mattades föreningens verksamhet, och 1918 bestämde man, att antalet sammanträden skulle minskas till två under vårterminen och ett under höstterminen. 1923 avsomnade föreningen men väcktes till nytt liv 10 år senare med docent Osvald Lundquist som ordförande. En del av medlemmarna från de tidigare åren levde kvar och kunde bevara kontinuiteten. Föredragen

ändrade karaktär. Referat förekom icke mera men däremot översikter över många forskares arbete med ett problem, t. ex. neutronstrålning, den positiva elektronen, supraledning, isotopforskning osv. År 1946 startade föreningen åter efter några års uppehåll och lever nu i högönsklig välmåga. Några decennier till, och den nu levande generationen kommer i historiskt perspektiv. Även då kommer vissa arbeten att förklaras som förfelade och andra som livskraftiga och även då kommer en granskare att kunna uttrycka sin beundran över de ungas intresse, kunnighet och vilja.

Physics

H. B. G. CASIMII

we use far more impr crowds of people. To excitement of discove ments less esoteric, to such powers-but th and cathedrals, but a the number of people providing ephemera marily for fire work Chinese in the old knowledge for know by a fear of supernat tion. Certainly, in ma necessary, superfluous essence of culture is fireworks of extreme lines. To what extent society should be dis problems of the rel utilitarian in the curr listic cultural activitie for empirical knowled for tools, food and cl to decorate and to hand, what can phys physics as a spiritua be regarded as attemp from a purely utilita to make and to use to Human civilisation be If we take this vi